

Ďakujeme MUDr. M. Valentinovi, synovi a Ing. M. Valentinovi, vnukovi prof. Valentina za poskytnutie informácií z rodinného archívu.

Autori L. Soják, M. Sališová, J. Čársky

**120. výročie narodenia chemika, pedagóga a organizátora slovenského vysokého školstva a vedy
prof. Ing. Dr. techn. Františka Valentina
(1892-1966)**

V tomto roku uplynulo 120 rokov od narodenia významného chemika, pedagóga, organizátora vysokého školstva a vedy na Slovensku **prof. Ing. Dr. techn. Františka Valentina**, prvého dekana Prírodovedeckej fakulty Slovenskej univerzity (dnešnej Univerzity Komenského).

Rodina a štúdium

František Valentin sa narodil 5. februára 1892 v Hlohovci rodičom Ľudovítovi Valentinovi a Alojzii rod. Nežatickej, ktorí mali ešte dve dcéry Elenu a Margitu. Otec bol pôvodne knihárom a neskôr vychovávateľom väzňov, matka bola domáca. Mladý František vychodil ľudovú a meštiansku školu v Hlohovci. Učitelia upozornili rodičov na jeho mimoriadne schopnosti a vedomosti. Keďže peňazí v rodine nebolo nazvyš, až od štvrtej triedy meštianskej školy pokračoval v štúdiu na klasickom gymnáziu v Trnave. Neskôr prestúpil do gymnázia v Banskej Bystrici, kde v roku 1911 zmaturoval s vyznamenaním.

Na pranie matky sa F. Valentin rozhodol po maturite študovať teológiu na Viedenskej univerzite, kde bol v roku 1915 vysvätený za rímskokatolíckeho kňaza. Potom v rokoch 1915-1920 pôsobil ako katechéta v Banskej Bystrici a krátko aj ako kaplán v Detve. Cenil si hlboké vzdelanie, ktoré sa mu pri štúdiu teológie dostalo. Silnejšia však bola jeho túžba vhlbiť sa do štúdia moderných vedeckých smerov 20. Storočia, a pritom žiť život

laického občana. Na základe žiadosti o laicizáciu z roku 1920, po štyroch rokoch cirkevnoprávneho šetrenia, dostal z Vatikánu dišpenz od kňazskej služby.

V roku 1920, po udelení laicizácie, sa zapísal ako riadny poslucháč na ČVUT, odbor chemický v Prahe. Vysokoškolské štúdium ukončil r. 1925 po vykonaní štátnej skúšky z chemicko-technologického odboru s vyznamenaním a získal titul inžinier. Roku 1926 sa cirkevne zosobášil s Margarétou rod. Tolnayovou, s ktorou mali dvoch synov Kazimíra a Mariána a dcéru Ingrid. Syn Kazimír a dcéra absolvovali prírodovedné vysokoškolské štúdiá a Marián Lekársku fakultu UK v Bratislave. Rodina žila od roku 1926 v Prahe a od roku 1939 v Bratislave. Profesor Valentin zomrel 27. januára 1966 v Bratislave vo veku 74 rokov.

V odbornom živote prof. Valentina možno zreteľne rozlíšiť tri trvaním porovnateľné, avšak vykonávanými aktivitami rozdielne obdobia. Obdobie rokov 1925-1938 jeho vedeckého pôsobenia na Českom vysokom učení technickom v Prahe (ČVUT) a na vedeckých ústavoch v Paríži; obdobie rokov 1938-1948 ako organizátora, pedagóga a vysokého akademického funkcionára Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave, Slovenskej univerzity a jej Prírodovedeckej fakulty, ako aj Slovenskej akadémie vied a umení; a obdobie rokov 1948-1958 ako zakladateľa, budovateľa a vedeckého pracovníka slovenského potravinárskeho výskumu.

Praha a Paríž v rokoch 1925-1938

Už ako študent sa F. Valentin zaujímal o historické témy humanizmu a renesancie, ako aj o sprievodný rozvoj umenia, medicíny a prírodných vied, čo bolo pre neho inšpirujúce. Vznik ČSR umožnil niekoľko sto Slovákom vysokoškolské štúdium na českých vysokých školách aj vďaka dostupnosti štipendií a vysokoškolských internátov. To boli zrejme dôvody, ktoré usmernili F. Valentina na štúdium chémie na ČVUT v Prahe.

Po ukončení štúdiá Ing. Valentin zostal pracovať na ČVUT ako asistent medzinárodne uznávaného chemika profesora Emila Votočka, ktorý zameral nadaného a vedychtivého absolventa do svojho výskumu syntézy, štúdiá štruktúry a vlastností sacharidov. Na základe výsledkov práce "Optický protinožec prírodnej ramnózy" posúdenej vo Francúzskej akadémii, získal v roku 1927 titul doktor technických vied.

V roku 1934 sa Dr. Ing. F. Valentin na základe obhájenia habilitačnej práce "O novej anhydrogalaktóze" stal docentom ČVUT. Ako docent prednášal "Chémiu cukrov" a "Stereochémiu cukrov." Počas pôsobenia na ČVUT sám alebo v spolupráci s prof. Votočkom publikoval 23 pôvodných vedeckých prác. V sérii prác o konštitúcii sacharidov a ich derivátov preskúmal aj ich optické vlastnosti. Ako prvý dokázal kryštalickú enantiomériu sacharidov, D- a L-ramnitolu, v zhode s postulátmi formulovanými L. Pasteurom. Chémiu sacharidov obohatil o nové látky i teoretické poznatky. Na základe významných vedeckých výsledkov a ich medzinárodného ohlasu získal F. Valentin diplom a odmenu z Riegrovho fondu a v roku 1937 bol zvolený za mimoriadneho člena Českej kráľovskej spoločnosti náuk.

V rokoch 1937-1938 doc. Valentin absolvoval študijný pobyt v Paríži na prestížnom pracovisku Institut de Biologie Physico-chimique Sorbonskej univerzity a na Institut Curie, kde sa zoznámil s držiteľom Nobelovej ceny za chémiu Frédéricom Joliotom-Curiem. Získané výsledky z pobytu publikoval s francúzskou spolupracovníčkou Y. Khonvineovou v Comptes Rendus francúzskej akadémie.

Počas takmer dvadsaťročného pobytu v Prahe, F. Valentin študoval a pracoval v podmienkach predmníchovskej republiky, bol pod vplyvom prostredia, v ktorom zotrúvali a prežívali idey demokratizmu, humanizmu, slobody myslenia a bádania, ako aj vedeckej náročnosti. Profesora Valentina s prof. Votočkom spájalo aj frankofilstvo. Študijný pobyt v Paríži ho v týchto intenciách ešte ďalej utvrdil, čo ovplyvnilo aj jeho ďalšie životné postoje po návrate na Slovensko.

Bratislava 1938-1948

Doc. Valentin patril v tom čase k niekoľko málo aj medzinárodne uznávaným slovenským vedcom. Predstavitelia autonómnej slovenskej vlády mu koncom roku 1938 ponúkli profesúru na novozriadenej Vysokej škole technickej. Na základe jeho žiadosti bol z VŠCHT v Prahe k 1. aprílu 1939 uvoľnený a jeho miesto profesor Votoček obsadil budúcim akademikom Ottom Wichterlom. Napriek výhodným ponukám na pôsobenie v Paríži, vrátane štipendia francúzskej vlády do konca šk. r. 1940/1941, vracia sa koncom roku 1938 na Slovensko, aby pomohol budovať a organizovať vysoké školstvo a vedy prírodovedného zamerania, najmä odbor chémie. Náročnosť tejto úlohy je zrejmá zo stavu v akom sa prírodné vedy a špeciálne štúdium chémie na Slovensku nachádzalo.

Študenti zo Slovenska študovali prírodné vedy, vrátane chémie, v Prahe, Brne alebo ojedinele v zahraničí, pretože k zriadeniu prírodovedeckej fakulty v rámci Univerzity Komenského v zmysle zákona z roku 1919 nedošlo. Vzhľadom na hroziace nemecké nebezpečenstvo zákonom z r. 1937 bola prednostne zriadená Vysoká škola technická, na ktorej sa vyučovanie začalo v šk. r. 1937/1938 v Martine. Po ročnom účinkovaní sa VŠT pred začiatkom šk. r. 1938/1939 presťahovala do Bratislavy. Na pôde VŠT v priebehu kompletizácie výučby vznikli základy viacerých, nielen technických odborov, ale aj prírodovedných a ďalších odborov, z ktorých postupom času vznikali samostatné fakultné a ústavné pracoviská. Zákomom z 25. júla 1939 bola zriadená v Bratislave VŠT so šiestimi odbormi, vrátane chemickotechnologického inžinierstva, a odboru špeciálnych náuk s oddelením prírodných vied pre kandidátov učiteľstva na stredných školách, ako náhrada za nezaloženú prírodovedeckú fakultu. Tento právny rámec VŠT bolo treba naplniť opatreniami, ktoré sa týkali umiestnenia školy, obsadenia nových profesúr a docentúr, zriadenia nových ústavov a pracovísk, budovanie knižníc, laboratórií a akademických úradov. Priestorové problémy sa riešili adaptáciou mestských budov, ktoré však zostali len provizóriami a boli lokálne roztrieštené. K nedostatku vysokoškolských pedagógov výrazne prispelo aj to, že autonómna slovenská vláda po dohode s ústrednou vládou v Prahe prepustila k 31.12.1938 väčšinu českých pedagógov. Pedagogickú náročnosť štúdiá zvyšovalo aj to, že v súvislosti s uzavretím českých vysokých škôl na jeseň roku 1939 sa počet poslucháčov zvýšil o Slovákov, Čechov ako aj vo veľkom počte Bulharov (vyše 100), ktorí dovtedy študovali v Prahe a v Brne, ktorým sa umožnilo dokončiť svoje štúdiá na Slovensku.

Po návrate na Slovensko bol doc. F. Valentin 14. decembra 1938 výnosom Ministerstva školstva poverený suplovaním prednášok z lekárskej chémie. Slovenská vláda, rozhodnutím zo dňa 18. marca 1939 ho menovala riadnym profesorom lekárskej chémie na Lekárskej fakulte SU, a iným dekrétom ho ustanovila prednostom ústavu lekárskej chémie tejto fakulty, s platnosťou od 1. apríla 1939. V tejto funkcii vystriedal prof. MUDr. Jána Buchtalu, ktorý ako Čech bol ministerstvom školstva "s vďakou a uznaním za preukázané služby" zo slovenského školstva prepustený.

Profesor Valentin na LF SU prednášal lekársku chémiu a viedol praktiká z lekárskej chémie. Od roku 1940 študovali na LF SU aj poslucháči lekárnictva. Spolu s profesorom F. Švecom a ďalšími pedagógmi, prof. Valentin svojimi prednáškami predmetu, ktorý mal vo farmaceutickom štúdiu prioritné postavenie, zúčastnil sa pri tvorbe koncepcie lekárnického štúdia, ako jediného slovenského vysokoškolského pracoviska pre výchovu lekárnikov. Pôsobenie F. Valentina na LF SU bolo mimoriadne náročné, pretože na plnenie pedagogicko-výchovných povinností pracoviska v rokoch 1939-1945 mal k dispozícii iba jediného asistenta, pričom sa počet poslucháčov zdvojnásobil (zo 680 na 1500). Svoje prednášky zameriaval okrem základnej anorganickej a organickej chémie na prírodné látky s vysvetľovaním vzťahov medzi štruktúrou a ich biologickou funkciou. Stal sa zakladateľom fyziologickej a klinickej chémie na Slovensku. Spracoval poznatky o vitamíne C a vysvetlil jeho vzťah k rôznym ochoreniam. Študoval rôzne postupy prípravy vitamínu C, ktorá by zabezpečila jeho široké využitie v lekárskej praxi. Za prínos v lekárskej chémii bol LF UK dňa 26.6.1940 prof. Valentin navrhnutý na udelenie titulu "doctor medicinae universae honoris causa".

V šk. r. 1940/1941 bolo oddelenie prírodných vied po jednoročnej existencii na SVŠT zrušené, pretože zákonom z roku 1940 bola zriadená Prírodovedecká fakulta Slovenskej univerzity. Predtým nemalo štúdium chémie na SU inštitucionálnu základňu. Prvý zápis prírodovedcov na SU sa uskutočnil v jeseni 1939 na Filozofickej fakulte SU. Vedenie SU vyšlo v ústrety slovenským študentom aby mohli študovať prírodovedné disciplíny na Slovensku i za cenu provizórneho riešenia bez dostatočného priestorového, materiálneho aj pedagogického zázemia. Medzi prvými profesormi Prírodovedeckej fakulty SU bol menovaný aj profesor Valentin, riadny profesor lekárskej chémie, ako bezplatný riadny profesor organickej chémie od 1. októbra 1940. Prvý zápis na Prif SU sa uskutočnil už v normálnom termíne pre šk. r. 1940/1941. Súčasťou fakulty sa stali prírodovedné ústavy odčlenené z Filozofickej fakulty SU. Pedagógovia SVŠT prof. Ilkovič, prof. Krempaský, doc. Prístavka a doc. Skotnický z LF SU nielen prednáškami, ale aj poskytnutím priestorov a laboratórií významne pomohli pri riešení počiatkových problémov štúdia chémie na SU. Vzhľadom na veľký nedostatok vysoko kvalifikovaných kádrov v odbore chémia na Slovensku bol popri svojich povinnostiach na LF SU bol prof. Valentin nútený prijať popri funkcii profesora chémie aj post prvého akademického funkcionára novej fakulty. Vymenovaný dekan, prof. Valentin urobil prvú imatrikuláciu študentov fakulty na šk. r. 1940/1941. Celkom sa zapísalo 176 študentov, z toho do prvého ročníka 98. Profesor Valentin sa tak stal nielen profesorom prvej Prírodovedeckej fakulty, ale aj jej prvým dekanom v šk. r. 1940/1941 a funkciu dekana vykonával aj v nasledujúcom šk. r. 1941/1942. Na SU zastával aj významné akademické funkcie prorektora v roku 1943/1944 a rektora v r. 1944/1945.

Profesor Valentin popri SU súčasne pôsobil aj na SVŠT v Bratislave. V roku 1941 sa stal bezplatným riadnym profesorom organickej chémie na odbore chemickotechnologického inžinierstva. Od roku 1941 do roku 1948 bol prednostom Ústavu organickej chémie SVŠT. Na SVŠT bo aj významným akademický funkcionárom, dve funkčné obdobia v rokoch 1941/1942 a 1942/1943 bol rektorom SVŠT, a v rokoch 1943/1944 a 1944/1945 prorektorom SVŠT. Výhodnejšie personálne, priestorové aj materiálne podmienky pre výučbu chémie na SVŠT zásluhou prof. Valentina využívali aj študenti chémie SU, ktorí navštevovali niektoré prednášky a cvičenia spolu so študentmi SVŠT.

Významné aktivity prof. Valentin preukázal aj pri organizovaní slovenskej vedy. Vzhľadom na budovanie slovenských univerzitných inštitúcií vysokoškolskí pedagógovia boli plne vyťažení touto prácou a pre vedecké bádanie im už nezostávalo veľa priestoru. Chýbalo

aj vhodné inštitucionálne zastrešenie vedy na Slovensku. Od roku 1939 bol prof. Valentin predsedom Slovenskej náučnej spoločnosti pri Matici slovenskej, ktorá vznikla namiesto zrušenej Učenej spoločnosti Šafárikovej. Pod tlakom slovenskej kultúrnej verejnosti sa zákonom z 2. júla 1942 zriadila Slovenská akadémia vied a umení (SAVU). Prof. Valentin spolu s jazykovedcom Ľ. Novákom, profesorom z Filozofickej fakulty SU zohrali pritom významnú úlohu. Prof. Valentin sa stal prvým predsedom a prof. Novák generálnym tajomníkom SAVU. Úlohou SAVU bolo všestranne podporovať a zveľaďovať rozvoj vied a umení. SAVU sa členila na tri odbory: duchovnovedný, prírodovedný a umelecký.

Prírodovedný odbor mal sekciu prírodovednú, technickú a lekársku. SAVU vo vývoji slovenskej vedy organizačne predstavovala dovtedy najvyšší stupeň. Prof. Valentin sa angažoval v tejto vrcholnej slovenskej vedeckej inštitúcii ako redaktor jej periodík a zborníkov, časopisu *Physiographica Slovaca*, zborníka *Acta Physiographica Slovaca, Carpatica Slovaca*, Technického obzoru slovenského so samostatnou Prírodovednou prílohou. Vysokoškolskí učitelia tak dostali možnosť publikovať výsledky svojej vedeckovýskumnej činnosti, a časopisy zohrali tiež významnú úlohu pri rozvoji technických vied na Slovensku.

Pri vykonávaní početných akademických funkcií prof. Valentin sa vždy snažil slúžiť objektívnym záujmom slovenského vysokého školstva a vedy s cieľom povzniesť ich na vyššiu kultúrnu úroveň, využíjúc obdobie, ktoré bolo pomerne priaznivé pre rozvoj slovenskej štátnosti a národnej identity. Vďaka priaznivým historickým okolnostiam si slovenské univerzity mohli zachovať pomerne samostatné postoje, aj keď vonkajšie politické tlaky často nebolo možné eliminovať. Prof. Valentin prejavoval nezávislé postoje, nestotožňoval sa s myšlienkou národného socializmu nemeckého typu.

V roku 1941 prof. Valentin ako člen profesorského zboru SVŠT kritizoval pozývanie nemeckých profesorov na Slovensko ako náhradu za všeobecný nedostatok vysokoškolských pedagógov. Zdôrazňoval, že z Nemecka chcú vyslať ľudí o ktorých SVŠT nemá záujem a tých, o ktorých záujem má, zase nepustia na Slovensko. Táto nedôvera súvisela s tým, že účinkovanie nemeckých pedagógov sa chápalo ako nemecký tlak na slovenskú kultúru, najmä ako možné ovplyvnenie prírodovedných pracovísk, ktoré sa iba začali budovať. Reakciou na tento tlak bolo aj urýchlenie menovaní nových profesorov a docentov na SVŠT a SU. Iný príklad nezávislého postoja prof. Valentina bolo, keď v posledných mesiacoch pred koncom vojny oficiálne nemecké orgány ponúkali možnosť evakuácie SU do Göttingenu. Profesor Valentin to spochybnil tým, že sa jedná o záležitosť čisto súkromnú. Fakulty SU evakovali svoj prístrojový a knižný inventár na stredné Slovensko a do okolia Bratislavy. Keď sa zákonom v januári 1945 presadilo menovanie profesorov bez predchádzajúceho návrhu univerzity, prof. Valentin ako rektor SU spolu s akademickým senátom sa 5.2.1945 demonštratívne vzdali svojich funkcií. Je zrejmé, že takéto zásadové postoje mohol prof. Valentin zaujať aj vďaka ďalším osobnostiam vo vedení oboch univerzít, ktoré mali záujem na rozvoji slovenského školstva, vedy a kultúry a vôbec na celkovom rozvoji Slovenska.

Ako vysokoškolský pedagóg počas pôsobenia na SU a SVŠT sa podieľal na vzdelávaní početných prírodovedcov, lekárov, lekárnikov, aj inžinierov pre ktorých pripravoval aj vysokoškolské učebné texty. Od študentov vyžadoval dokonalú znalosť študovanej problematiky aj presné odborné, terminologické vyjadrovanie po vzore Votočkovej školy. Preto sa mohol zdať pre študentov trochu neprístupným a prísny. Skrývala sa však za tým jeho snaha vychovať nových slovenských odborníkov ako pracovníkov schopných vedeckej súťaže so zahraničím.

V období Slovenského štátu sa v prospech režimu angažovalo iba niekoľko málo vysokoškolských pedagógov prívržencov radikálneho krídla HSLS, ktorí pred príchodom frontu v roku 1945 odišli do zahraničia, prof. Valentin k nim nepatril. Napriek tomu, po obnove ČSR v roku 1945 v rámci tzv. očisty univerzít od skompromitovaných učiteľských kádrov bol prof. Valentin uvoľnený z profesorských funkcií. Zostal ďalej pôsobiť na Lekárskej fakulte, kde ešte v rokoch 1945-1947 vykonával externu funkciu prednostu Ústavu lekárskej chémie LF SU a na SVŠT zostal pôsobiť ako profesor a prednosta Ústavu organickej chémie. V roku 1948 v dôsledku februárových udalostí prebehla rozsiahla reforma univerzitného štúdia, ktorá sa začala realizovať od šk. r. 1948/1949.

Prebiehajúca "demokratická očista škôl" z profesorských zborov odstránila učiteľov, ktorí sa nestotožnili s novým režimom. Na tomto základe bol prof. Valentin ako 56 ročný nespravodlivo predčasne penzionovaný. Sám sa k tomu vyjadril listom rektorovi VŠCHT ako odpoveď na jeho dožiadanie, kde napísal "Venoval som veľa úsilia pri vzniku a celkovom vývoji prvej slovenskej technickej školy, avšak neustále som narážal na ťažkosti. Neskôr som bol z funkcie profesorskej odvolaný – v dobe, keď som mohol ešte veľa spraviť v prospech školy. Stretol som sa s osobnou zaujatosťou, s rôznymi pre mňa nepochopiteľnými intrigami. Toto všetko vo mne vyvolalo nesmierny pocit roztrpčenia". List je napísaný niekoľko dní pred smrťou po dlhej chorobe s depresívnymi stavmi, ktoré mohli ovplyvniť toto jeho vyjadrenie, predsa však uvedené skutočnosti a vynútené penzionovanie v produktívnom veku bolo skutočnosťou.

Bratislava 1948-1958

Po vynútenom odchode z SU a SVŠT, profesor Valentin v rokoch 1948-1958 pôsobil ako vedúci vedecký pracovník v novovzniknutom oddelení pre výskumníctvo Slovenského priemyslu výživy, z ktorého neskôr vznikol Výskumný ústav potravinárskeho priemyslu. Na tomto pracovisku inicioval vedeckovýskumné aktivity v slovenskej potravinárskej chémii. So svojimi spolupracovníkmi skúmal o. i. možnosti zachovania vitamínu C pri priemyselnom spracovaní surovín a výrobkov potravinárskeho priemyslu, ako aj možnosti zámény potravinárskych umelých farbív prírodnými farbivami z domácich stromov a plodov divorastúcich krov a rastlín ako náhrady za dovážané výrobky. Skúmal tiež obsah vitamínu A a karoténu v surovinovej báze slovenského potravinárskeho priemyslu. Výsledky výskumu publikoval spolu so spolupracovníkmi vo vyše 10 prácach v Chemických zvestiach, v časopisoch Technická práca, Průmysl potravin, Výživa a zdravie. Príspevok týchto prác pre rozvoj potravinárskej chémie a potravinársku prax bol odbornou verejnosťou vysoko kladne hodnotený.

Záver

Rozsiahlosť odborných a spoločenských aktivít profesora Valentina dokladujú aj jeho ďalšie funkcie a členstvá vo vedeckých, spoločenských a odborných komisiách. V roku 1939-1940 bol senátorom Akademického senátu SU, v rokoch 1941-1945 správcom záhrady SU, členom osobitnej komisie SU pre spoluprácu s Lipskou univerzitou, členom skúšobnej komisie pre učiteľstvo na stredných školách, členom hospodársko-finančnej komisie SU, funkcionárom **Spolku chemikov Slovákov**, členom **prvej redakčnej rady časopisu Chemické zvesti (1947-1950)**, členom redakčnej rady Bratislavských lekárskeho listov, predsedom Spolku Slovenského Červeného kríža. Po vojne bol členom šesťčlenného Kolégia vysokoškolských pracovníkov a národohospodárskych odborníkov na vytváranie podmienok

pre rozvoj farmaceutického priemyslu. Spolu s profesorom F. Švecom, organizátorom štúdia farmácie na LF SU, má veľké zásluhy pri zakladaní výroby liečiv v Slovakofarme v jeho rodnom meste Hlohovec, ako aj pri zavedení výroby kyseliny citrónovej v Leopoldove. Prof. Valentin tak úspešne spájal bádateľský výskum s jeho realizáciou v praxi.

Profesor Valentin patril medzi popredných a najviac vyťažených profesorov a akademických funkcionárov obdobia rokov 1939-1945. Vzhľadom na nedostatok kvalifikovaných kádrov bol nútený prijať náročné pedagogické a akademické funkcie na SU, SVŠT aj SAVU. Motív ekonomických výhod prijatím takého veľkého počtu funkcií možno vylúčiť, lebo okrem funkcie riadneho profesora LF SU ďalšie pedagogické funkcie na Prif SU aj SVŠT boli bezplatné. Jeho nesmierne pedagogické a akademické zaťaženie značne obmedzovalo jeho vedecké aktivity, ktoré sa zameriavali najmä na prepojenie viacerých príbuzných odborov a odborových disciplín. Prof. Valentin všetky zverené funkcie vykonával s plným nasadením, s bezpríkladnou pracovitosťou a usilovnosťou, múdrosťou a zásadovosťou. Vo významných akademických funkciách rektora a prorektora SVŠT aj SU, dekana Prif SU významne prispel k vybudovaniu moderného slovenského vysokého školstva.

Významne sa zaslúžil o zriadenie Slovenskej akadémie vied a umení ako jej prvý predseda. Bol priekopníkom modernej organickej chémie, lekárskej chémie ako aj potravinárskej chémie, vedcom širokého rozsahu riešených problematík, ktorého význam presiahol hranice Slovenska. Popri svojich hlavných oblastiach vedeckého a pedagogického záujmu, vyznačoval sa aj neobyčajnými poznatkami vo všeobecnej chémii, matematike, fyzike, astronómii, prírodnej filozofii, teológii, dokonale ovládal viacero svetových jazykov. Priatelil sa s lekármi prof. MUDr. E. Filom, prof. MUDr. J. Fridrichovským, prof. MUDr. J. Baborom, z LF SU a s onkológom, neskorším akademikom V. Thurzom, s jazykovedcom prof. L. Novákom z FF SU.

Pri príležitosti 75. narodenín jeho významného pražského učiteľa E. Votočka, v roku 1947 v mene slovenských chemikov v Chemických zvestiach prof. Valentin brilantne zhodnotil jeho životné výsledky, čím sa prejavil aj ako vynikajúci štylista. Počas Slovenského štátu bol prof. Valentin vyznamenaný bulharským Radom s hviezdou za občianske zásluhy II. stupňa a Slovenským krížom za zásluhy v obrane štátu.

V roku 1966 pri 25. výročí založenia Chemickotechnologickej fakulty SVŠT v Bratislave, jej dekan a vedecká rada udelila prof. Dr. Ing. Valentinovi in memoriam čestné uznanie "za dlhoročnú obetavú prácu pri budovaní fakulty a za úspešnú pedagogicko-výchovnú a vedecko-výskumnú činnosť". V kondolenčnom liste rektora SVŠT prof. J. Trokana z 31. januára 1966 rodine Valentinovej k úmrtiu prof. Valentina vyslovil "uznanie za prácu, ktorú vykonal v prospech SVŠT a uistil, že v jej histórii bude jeho prínos zachovaný budúcim generáciám".

Predložený prehľadový článok o význame prof. Valentina pri budovaní a rozvoji slovenského univerzitného školstva, najmä odboru chémie, ako aj slovenskej vedy, vzhľadom na mnohostrannosť a obsiahlosť vykonaných aktivít, nemohol detailnejšie obsiahnuť všetky tieto oblasti a dosiahnuté výsledky.

Vzhľadom na význam prof. Valentina ako mimoriadnej a vynikajúcej osobnosti je potrebné ďalšie odkrývanie skrytých informácií o jeho živote tak, aby obraz o jeho

vykonanom diele sa stal ešte úplnejším, a bol príkladom a vzorom pre ďalšie slovenské generácie.

Literatúra

- Pamätnica k 35. výročiu Chemickotechnologickej fakulty SVŠT, ALFA Bratislava 1975.
- Päťdesiat rokov Prírodovedeckej fakulty Univerzity Komenského, Univerzita Komenského Bratislava, 1992.
- Univerzita Komenského 1919-1994, Bratislava, Univerzita Komenského, Bratislava, 1994.
- Otto Wichterle, Vzpomínky, IDEU REPRO, Praha, 1996.
- Slovenská technická univerzita v Bratislave, 60 rokov, STU, Bratislava, 1997.
- M. Uher, Prof. Ing. Dr.techn. František Valentin, FCHPT STU, Bratislava, 2012.

Bibliografia prof. Valentina

Votoček, E., Valentin, F.: L' inverse optique du rhamnose naturel, Comptes Rendus de l' Académie des Science (Paris) 183, **1926**.

Optický protinožec přirozené rhamnosy, Chem. Listy 21, **1927**.

Votoček, E., Valentin, F.: Sur le troisième composant sucré de la skamonine, Collection des Travaux Chimiques de Tchécoslovaquie, **1927**.

O tretej šecernej sastavini glikozida skamonina, Arhiv za hemiju i farmaciju (Zagreb) 1, **1927**.

Votoček, E., Valentin, F.: Sur l' isorhodéite, produit de réduction de l' isorhodéose, Bull., **1928**.

O isorhodeitu, redukční splodině cukru isorhodeosy, Rozpravy II. tř. České Akademie 37, **1927**.

Votoček, E., Valentin, F.: Sur l' acide rhamnoconvolvulique, Collection Czechoslov. Chem. Commun. 1, 47-53, **1929**.

O kyselině rhamnokonvolvulové, Rozpravy II. tř. České Akademie 39, **1929**.

Votoček, E., Valentin, F., Rác, F.: Études dans la série du rhodéose (d-galaktométhylose) et epirhodéose (d-talométhylose), Collection Czechoslov. Chem. Commun. 2, 36-38, **1930**.

Studie v řadě rhodéosy (d-galaktomethylosy) a epirhodéosy (d-talomethylosy), Rozpravy II. tř. České Akademie 40, 1-9, **1930**.

Votoček, E., Valentin, F., Rác, F.: Études dans la série du rhamnose (l-mannométhylose), Collection Czechoslov. Chem. Commun. 2, 402-413, **1930**.

Studie z řady rhamnosy (l-mannomethylosy), Rozpravy II. tř. České Akademie 40, **1930**.

Valentin, F.: Sur une nouvelle forme des deux rhamnites antipodes, Collection Czechoslov. Chem. Commun. 2, 689-696, **1930**.

O nově formě obou antipódných rhamnitu, Rozpravy II. tř. České Akademie 40, **1930**.

Votoček, E., Valentin, F.: Observations variées sur les hydrazones et osazones sucrées, Collection Czechoslov. Chem. Commun. 3, 432-439, **1931**.

Iz hemie šečernih hidrazona i osazona, Arhiv za hemiju i farmaciju (Zagreb) 4, **1931**.

Votoček, E., Valentin, F., Leminger, O.: Sur le pouvoir rotatoire de certaines hydrazones sucrées en relation avec la structure stéréochimique au carbone α , Collection Czechoslov. Chem. Commun. 3, 250-264, **1931**.

Valentin, F.: Études dans la série des sucrées - alcools, Collection Czechoslov. Chem. Commun. 3, 499-513, **1931**.

Studie v řadě alkoholických cukrů, Rozpravy II. tř. České Akademie 42, 1-13, **1932**.

Votoček, E., Valentin, F.: Notices phytochimiques I. Sur les glucosides de la gomme de *Viscaria vulgaris* (*Lychnis Viscaria* L.), Collection Czechoslov. Chem. Commun. 4, 282-284, **1932**.

Valentin, F.: Sur un nouvel anhydrogalactose, Collection Czechoslov. Chem. Commun. 4, 364-375, **1932**.

O nové anhydrogalaktose, Chem. Listy 27, 147-150, 169-172, **1933**.

Valentin, F.: O konstituci glykos, Chem. Listy 27, 275-278, 301-303, 319-325, 342-349, **1933**.

Votoček, E., Valentin, F.: Synthèse des phénoéthylpyrazolones, Collection Czechoslov. Chem. Commun. 5, 89-90, **1933**.

Votoček, E., Valentin, F.: Sur les glucosylalkylamines, Collection Czechoslov. Chem. Commun. 6, 77-96, **1934**;

v češtine Chem. Listy 30, 2-4, 17-21, **1936**.

Valentin, F.: Sur l' anhydromannose, nouvel anhydride sucré, Collection Czechoslov. Chem. Commun. 6, 354-370, **1934**;

v češtine Chem. Listy 29, 77-80, 92-95, **1935**;

O nové anhydromannose, Rozpravy II. tř. České Akademie 44, **1935**.

Votoček, E., Valentin, F.: Sur la condensation de mercaptanes avec les acides 5-cétométhylpentoniques, Collection Czechoslov. Chem. Commun. 7, 44-48, **1935**;

v češtine Chem. Listy 31, 57-58, **1937**.

Votoček, E., Valentin, F.: Sur les glucosylcétimines, composés ternaires de sucres avec l'ammoniaque et les corps β -dicétoniques, Collection Czechoslov. Chem. Commun. 7, 299, **1935**.

Votoček, E., Valentin, F., Bulíř, J.: Sur les principes immédiats de l'huile des graines de molène (*Verbascum*), Collection Czechoslov. Chem. Commun. 8, 455-460, **1936**.

Votoček, E., Valentin, F.: Sur la 3,6-anhydromannite, Collection Czechoslov. Chem. Commun. 8, **1936**.

Valentin, F.: O konstituci oligosacharidů, Chem. Listy 30, 187-191, 206-213, 232-233, 243-247, 264-270, 288-291, **1936**.

Valentin, F.: Sur la γ -lactone de l'acide 3,6-anhydro-d-mannonique, Collection Czechoslov. Chem. Commun. 9, 315-326, **1937**; v češtine Chem. Listy 32, 72-76, 89-91, **1938**

Votoček, E., Valentin, F.: Sur l' α -fucohexose et l' α -fucohexite, Collection Czechoslov. Chem. Commun. 10, 77-80, **1938**;
v češtine Chem. Listy 32, 33-36, **1938**.

Khouvine, Y., Valentin, F.: Tritylation de l' α -l-sorbose, Comptes Rendus de l' Académie des Science (Paris) 207, 636-639, **1938**.

Valentin, F.: Modelové pokusy v syntéze vitamínu C, Acta Philosophica Slovaca **1941**.

Valentin, F.: Poznatky o vitamíne C, Bratisl. lek. listy 12, 149-166, 215-223, 265-280, 389-398, 418-432, **1942**.

Valentin, F.: O tritylových derivátoch l-sorbózy, Chem. zvesti 1, 2-15, **1947**.

Valentin, F.: Konfigurácia digitalózy, Chem. zvesti 1, 15-19, **1947**.

Valentin, F.: β -Alanín ako vzrast podporujúca látka, Chem. zvesti 1, 65-72, **1947**.

Valentin, F.: Príspevky k stereochemii anhydrohexóz, Chem. zvesti 1, 134-148, **1947**.

Valentin, F.: Pektíny, Chem. zvesti 1, 211-230, **1947**.

Valentin, F.: K 75. narodeninám Prof. Ing. Dr.h.c. E. Votočka, Chem. zvesti 1, 243-246, **1947**.

Valentin, F., Tomkuljak, D.: Acetónderiváty xylitu a ich konštitúcia, Chem. zvesti 3, 146-164, **1949**.

Valentin, F., Žuffová, D.: Vitamín C v rajčinových plodoch, Chem. zvesti 3, 346-353, **1949**.

Valentin, F., Žuffová, D.: Vitamín C v rozličných druhoch ovocia, Chem. zvesti 4, 8-13, **1950**.

Valentin, F., Sucharová-Tofflerová, M.: Kvantitatívne delenie katiónu horčíka od katiónov sodíka a draslíka, Chem. zvesti 4, 68-80, **1950**.

Valentin, F., Žuffová, D.: Vitamín C v čerstvej a konzervovanej zelenine, Chem. zvesti 4, 309-312, **1950**.

Valentin, F., Hanula, P.: P-P faktor a jeho stanovenie v cereáliách a slovenských hubách, Chem. zvesti 6, 291-298, **1952**.

Valentin, F., Žuffová, D., Čunderlíková, M.: Vitamín A a karotény v surovinovej báze slovenského potravinárskeho priemyslu, Chem. zvesti 8, 267-271, **1954**.

Valentin, F.: O farbivách papriky, Chem. zvesti 9, 638-645, **1955**.

Valentin, F., Hanula, P., Arpai, J.: Vplyv suroviny na biologickú kvalitu kukuričného výluhu, Chem. zvesti 10, 53-61, **1956**.

Arpai, J., Valentin, F.: Štúdium kinetiky biosyntézy kyseliny itakónovej, Chem. zvesti 11, 669-680, **1957**.

Spomienkové články

Babor, J.F.: František Valentin 50 ročný, Bratisl. lek. listy 22/1, **1942**.

Antal, J.: K 50. narodeninám J.M. Prof. Ing. Dr. Františka Valentina, Bratisl. lek. listy 22/2, 17-21, **1942**.

Tomkuljak, D.: Prof. Ing. Dr. techn. František Valentin päťdesiatročný, Technický obzor slovenský 2, 33-35, **1942**.

Anon.: Vynikajúci chemik a organizátor vedy, Technické noviny 35/5, **1987**.

Uher, M.: Prof. Ing. Dr. František Valentin, Bulletin SCHS 19, 7-10, **1988**.

Čársky, J., Heřmanová, D., Tichý, M.: Sto rokov od narodenia Prof. Ing. Dr. techn. Františka Valentina (The Hundredth Anniversary of Prof. Ing. Dr. František Valentin's) Bratisl. lek. listy 93/5, 219-221, **1992**.

Anon.: Život plný chémie, Večerník 5.febr. **1992**.

Čársky, J., Heřmanová, D.: Príspevok Prof. Ing. Dr. techn. Františka Valentina v chémii sacharidov a v rozvoji stereochémie, Zborník príspevkov, 51. Zjazd chemických spoločností, Nitra, D-P-8, **1999**.

Čársky, J., Heřmanová, D.: K začiatkom biochémie na Slovensku (v medzinárodnom kontexte), Z dejín vied a techniky na Slovensku 18, 76-77, Historický ústav SAV, Bratislava, **2000**.

Uher, M.: Prof. Ing. Dr. techn. František Valentin tretí rektor SVŠT, STU Bratislava, 30 strán, **2012**.

Priekopník biochémie na Slovensku prof. František Valentin, <http://www.vedatechnika.sk/SK/enoviny/PísanéDejiny> vedy.

Prof. Ing. Dr. techn. František Valentin, <http://www.uniba.sk/index.php?id=1350>.